

Sinds 1984 komen Somaliërs vanwege de burgeroorlogen naar Nederland.

In 1995 arriveerde een eerste grote groep van relatief hoog opgeleiden.

Vanaf 2007 volgde een tweede periode van immigratie. Dit waren vaker ongeschoolde of laag opgeleide jongeren die bovendien uit een situatie van oorlog en chaos kwamen.

In Somalië is sprake van een clansysteem. Door verwantschap en afstamming is men met elkaar verbonden en is er onderlinge ondersteuning binnen de clans maar ook rivaliteit tussen de clans. Er zijn zes verschillende clans onderverdeeld in subclans. Hoewel minder belangrijk dan in Somalië speelt het clansysteem hier nog steeds een rol.

75% van die nu aankomen Somaliërs, vraagt asiel aan; de rest komt in het kader van gezinshereniging.

Het aantal geregistreerde Somaliërs in Nederland is 33.750 (CBS, juli 2013). In werkelijkheid is het aantal hoger omdat Somaliërs met onjuiste papieren en asielzoekers in opvangcentra niet meegeteld zijn.

Ongeveer twee derde van de Somaliërs in Nederland is jonger dan 30 jaar. Dit wordt mede verklaard door een hoog geboortecijfer.

Somaliërs hebben intensieve internationale contacten; Nederland is niet vanzelfsprekend hun eindbestemming.

Veel Somaliërs zijn laag opgeleid en hebben een zwakke sociaaleconomische status.

Factsheet

OPVOEDEN EN OPGROEIEN - SOMALISCHE JEUGD

Een deel van de Somalische ouders voelt zich niet vanzelfsprekend thuis in Nederland. Een belangrijke oorzaak is het niet op de hoogte zijn van belangrijke wet- en regelgeving, van gebruiken, gewoonten, omgangsvormen en van Nederlandse voorzieningen. Bij deze groep Somaliërs is sprake van een groeiende kloof tussen verschillende generaties. Bijvoorbeeld omdat de (opvoed)waarden van ouders niet vanzelfsprekend overeenkomen met wat de Nederlandse samenleving gemiddeld verwacht. Of de verwachtingen van de ouders ten aanzien van het Nederlandse onderwijs.

Generatiekloof Tussen Somalische en Nederlandse opvoedingswaarden zijn grote verschillen. Somaliërs zijn zeer religieus en benadrukken Islamitische waarden als respect, familieverantwoordelijkheden en een verschillende rol voor mannen en vrouwen. Zij menen dat Westerse opvoedwaarden als autonomie en assertiviteit hun kinderen vervreemden van hun Somalische wortels. Hun kinderen worden verleid tot de westerse cultuur, komen tussen twee culturen en gewoontes in te staan. De ouders raken daardoor extra bezorgd dat hun kinderen steeds verderaf komen te staan van de eigen familiewaarden. Zij vrezen door hun familie hier en gemeenschap hier op aangekeken te worden.

Dat zet de opvoeding extra onder druk; ouders worden extra streng of trekken hun handen van het kind af. Het gegeven dat Somalische kinderen makkelijker integreren en Nederlands leren dan hun ouders kan de onzekerheid bij ouders versterken. Somalische kinderen en jongeren vergelijken hun Somalische opvoeding soms met die van andere kinderen en kunnen kritisch zijn over hun ouders.

Opvoeding; de invloed van oorlog en ballingschap

Zoals bij andere vluchtelingen ook het geval kan zijn, kunnen psychotrauma's door oorlogsgeweld en andere schokkende gebeurtenissen de mentale gezondheid negatief beïnvloeden. Omdat gezinnen en families ook vaak incompleet zijn ontbreekt het aan vervangende, compenserende ondersteuning van de kinderen. Vaak gaat het om cumulatieve stress. Factoren als langdurige onzekerheid over een verblijfsvergunning en veel verhuizingen in de asielperiode verminderen de veerkracht. Omdat er veelal alleenstaande moeders zijn en omdat het vaak om grote gezinnen gaat kan opvoedingsondersteuning waardevol zijn.

Onderwijs Door de langdurige periode van oorlogen kreeg een deel van de huidige generatie zelden de kans naar school te gaan. Veel jonge ouders zijn daardoor zeer laag opgeleid, laaggeletterd of analfabeet. Somalische ouders vinden mede daarom onderwijs erg belangrijk en hebben hoge verwachtingen. Hun eigen lage opleidingsniveau, taalachterstanden en een gebrek aan kennis van het Nederlands onderwijssysteem maken het echter lastig om hun kinderen goed te ondersteunen. Dit leidt soms tot moeizame communicatie tussen ouders en de school.

Bijna de helft van de mannen is afhankelijk van een bijstandsuitkering. Een zeer groot deel van de vrouwen is analfabeet. Somaliërs zijn vaak actief in organisaties die zich naast cultuur ook bezighouden met maatschappelijke zaken; zo bijvoorbeeld bij de Federatie Somalische Associaties Nederland (FSAN).

Gezinssamenstelling

Veel Somalische kinderen groeien op in een een-oudergezin vanwege echtscheidingen en gescheurde gezinnen door politiek geweld en oorlog.

Onderwijs

Veel Somalische kinderen volgen speciaal onderwijs; in het voortgezet onderwijs op VMBO-basis. Vergeleken met andere vluchtelingengroepen zijn minder Somalische kinderen vertegenwoordigd op hogere niveaus van het voortgezet onderwijs.

Schoolverzuim van Somalische jongens is hoog; hoewel het aantal Somalische schoolverlaters zonder basiskwalificatie relatief hoog, is in 10 jaar is dit aandeel sterk gedaald van 8,3% naar 4,5%.

Bronnen

1. "Somaliërs in Amsterdam ", Van Liempt & Nijenhuis (2014) Open Society Foundations.
2. "[Kennisdossier Preventieve Opvoedingsondersteuning voor Migrantenouders](#)" (2013) Pharos.
3. "[Je wilt je kind niet kwijtraken; Training opvoedings-ondersteuning Somalische ouders in een AZC](#)" (2011) Pharos.
4. "Somaliërs in Nederland" (2010) Regioplan.
5. "Somaliërs in Nederland" (2011) Forum
6. Hjerm A, & Jeppsson, O. (2005). Mental health care for refugee children in exile in: *Forced migration and mental health; Rethinking the care of refugees and displaced persons*, D. Ingleby e.a. New York, Springer

Leraren op hun beurt hebben lage verwachtingen van deze kinderen en het contact met ouders. Vanwege al deze redenen blijven Somalische kinderen, ook in vergelijking met andere vluchtelingen, vaak achter in het onderwijs. Dat maakt de relatie tussen de school en de ouders nog gecompliceerder.

Wat moet er gebeuren?

Opvoedondersteuning: vanaf binnenkomst naast ouders gaan staan

Wanneer Somalische gezinnen zich in een gemeente vestigen is het goed een uitgebreide gezinsintake te houden. Dit om een beeld te krijgen van ouders en kinderen. Dit kan goed door begeleiders van VluchtelingenWerk gedaan worden. Zij zijn in veel gemeenten sinds het begin bij de gezinnen betrokken, kennen de achtergronden en hebben een persoonlijke band opgebouwd. Als [schakel](#) tussen vluchtelingen en gemeentelijke instellingen heeft Vluchtelingenwerk ruime ervaring en contacten met verschillende organisaties bijvoorbeeld op het gebied van jeugdvoorzieningen en jeugdzorg.

Samenwerken met Somalische sleutelpersonen.

Door angst voor uithuisplaatsing van kinderen en onwetendheid maken vluchtelingen over het algemeen weinig gebruik van laagdrempelige opvoedondersteuning. Toch is dat een belangrijk startpunt. Om de groeiende kloof tussen Somalische ouders en hun kinderen te dichten is het belangrijk dat organisaties als bijvoorbeeld CJG's in gesprek te gaan met Somalische ouders. Op een aantal plaatsen wordt al in het [asielzoekerscentrum](#) of via de gemeente opvoedondersteuning aangeboden. Dergelijke cursussen gaan in op opvoedwaarden van ouders en bereiden hen voor op opvoedingsonderwerpen waarmee ze later vaak te maken krijgen. Ouders raken bekend met Nederlandse opvoedingswaarden en reflecteren op eigen opvoedingspatronen. Het is raadzaam om dergelijke activiteiten samen met Somaliërs aan te bieden vanwege de taal en een vanzelfsprekender vertrouwen.

Sociale steun helpt bij psychotrauma's

Kinderen, afkomstig uit oorlogsgebieden die erg schokkende gebeurtenissen hebben meegemaakt blijken goed - zonder therapeutische hulp - te kunnen herstellen. Een voorwaarde is dat ouders zich opnieuw competent voelen als opvoeders. Dat is helend voor kinderen, maar ook voor henzelf. Door ouders vanaf het moment dat zij in Nederland arriveren goed voor te lichten over het complexe Nederlandse systeem van jeugd- en gezondheidsvoorzieningen is de kans groter dat zij daar beter gebruik van kunnen maken.

Steeds meer Somalische professionals en organisaties

Het informeren van Somalische ouders over het Nederlandse onderwijssysteem is van belang om samenwerking en communicatie tussen ouders en scholen te bevorderen en onbegrip in te perken. Er is in Nederland een steeds groter aantal Somalische organisaties die getraind zijn in het geven van opvoedondersteuning en een krachtige rol kunnen spelen als intermediair.

April 2014

